

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część XIV. — Wydana i rozesłana dnia 12. lutego 1907.

Treść: № 24. Rozporządzenie, którem wydatuje się przepisy dla zapobiegania nieszczęśliwym wypadkom i dla ochrony zdrowia robotników przy przemysłowym wykonywaniu budłowi łądowych.

24.

Rozporządzenie Ministra handlu za porozumieniem z Ministrem spraw wewnętrznych z dnia 7. lu- tego 1907,

którem wydatuje się przepisy dla zapobiegania nieszczęśliwym wypadkom i dla ochrony zdrowia robotników przy przemysłowym wykonywaniu budłowi łądowych.

Przy przemysłowym wykonywaniu budłowi łądowych i innych robót budłowanych, w związku z nimi będących, należy niezawisłe od odnośnych postanowień regulaminów budłowy przestrzegać następujących przepisów:

I. Przepisy dla zapobiegania nieszczęśliwym wypadkom.

1. Fundamenty.

§ 1. Przy kopaniu fundamentów i przy wykonywaniu robót ziemnych należy w ogóle ze szczególniejszą starannością baczyć na bezpieczne rozparcie ziemi. Podkopywanie ziemi jest niedozwolone. Brzeg wykopu musi być przynajmniej na pół metra szerokości wolny od wszelkiego obciążenia ziemią, materjałem itd.

W razie nastania pory deszczowej należy tak przed rozpoczęciem roboty, jak i w jej toku, zbadać

od czasu do czasu ściany, względnie podpory, aby się przekonać, czy są dostatecznie mocne i stosownie do wyniku badania zarządzić potrzebne środki bezpieczeństwa.

Obok budynków już stojących, a nie mających tak głębokich fundamentów jak nowo stawiane, można zakładać nowe fundamenty i czynić potrzebne w tym celu wykopy tylko kawałkami, których długość nie może przekraczać 2 m.

2. Szyby studzienne, kanały i doły kłoczne.

§ 2. Szyby studzienne o przekroju poprzecznym kwadratowym muszą być bezwarunkowo ocembrowane. Szyby okrągłe wolno kopać bez wymurowania tylko w ziemi zupełnie twardej.

Gdy się studnię wyklada murem, a bale opierające mają położenie poziome, wolno wyjmować naraz tylko po jednemu balowi, i to dopiero wtedy, gdy cała część muru aż do spodniej krawędzi tego bala jest szczelnie wypełniona ziemią. Gdy się ma do czynienia z ziemią bardzo sypką, żwirową itp., nie wolno zgoła usuwać cembryzyny na całej wysokości usuwistej warstwy, lecz przeciwnie należy przestrzeń za murem leżącą zasypać ziemią. Przy cembrowaniu pionowym musi być przestrzeń leżąca za murem wypełniana od wieńca do wieńca poziomego, zanim wolno usunąć bale pionowe.

Wypełniona ziemią przestrzeń musi być zawsze dobrze ubita.

W szybie studziennym należy umieścić tuż ponad wysokością, do której sięgają głowy robotników, dach ochronny, pod który robotnicy mogliby się schronić przed spadającymi przedmiotami.

§ 3. Przed spuszczeniem się do studni lub szybu studziennego za pomocą windy lub innym sposobem, nie mniej też przed zejściem do używanych już dołów kloaczych i starych kanałów, należy bez względu na mniejszą lub większą głębokość sprawdzić, czy niema tam gazów duszących. Sprawdza się to albo w ten sposób, że spuszcza się powoli zwykłą latarnię z palącym się światłem, albo też w jakiś inny niezawodny sposób.

Gdy światło zgaśnie lub gdy nagromadzenie się gazów duszących będzie sprawdzone wynikiem ewentualnej próby innego rodzaju, należy te gazy usunąć za pomocą pomp powietrznych lub wentylatorów, a w braku tych przyrządów za pomocą wlewania gorącej wody lub spuszczenia cebraów z niegaszonym wapnem, polanem wprzód wodą.

Gdyby należało przypuszczać, że w szybie znajdują się gazy wybuchające, nie wolno robić próby z zapalonym światłem.

Badanie powietrza należy w każdym razie powtarzać tak długo, dopóki się nie dojdzie do zupełnie zadowolniającego wyniku.

3. Jamy na wapno i inne zagłębienia.

§ 4. Jamy na wapno i inne zagłębienia, niebezpieczne dla ruchu na placu budowy, należy opatrzyć pokryciem, nie dopuszczającym załamania, lub też dostatecznie trwałym ogrodzeniem.

4. Rusztowania.

a) W ogólności.

§ 5. Każde rusztowanie musi się składać z drzewa zdrowego, odpowiednio grubego i nie osłabionego w przekroju poprzecznym przez poprzednie użycie, i musi być zrobione umiejętnie i bezpiecznie w sposób, odpowiadający postępowi budowy.

Chcąc rusztowanie rozebrać, należy postarać się o stosowne urządzenia, aby belki, dyle, rygle, kłamy i wszelkie inne wielkie i ciężkie części składowe rusztowania można było bezpiecznie spuścić w dół na linewkach lub też w jaki inny sposób bez niebezpieczeństwa dla osób, znajdujących się pod rusztowaniem.

Gwoździe, wystające z drzewa, należy ile możności przed transportem, a bądź co bądź przed dalszym użyciem drzewa, wyjąć albo pozaginać.

Przy składaniu materiału na rusztowaniach trzeba mieć staranie o to, aby skutkiem tego ruchu nie doznawał przeszkody.

b) Rusztowania sztandarowe.

§ 6. Przy rusztowaniach sztandarowych muszą ładiny mieć silną podstawę wsparcia, a rygle poprzeczne bezpieczne łożysko; gdy się używa z boku bądź to całego rusztowania, bądź też poszczegól-

nych jego części, należy je wzmocnić silnymi krzyżulcami przekątnymi. Rusztowania dla niezwykłych celów, na przykład do wież, do przenoszenia na dalsze odległości itp., muszą być umiejętnie powiązane.

Na wszystkich piętrach rusztowania należy umieścić odpowiednio szczelny, mocny i szeroki pomost z desek, którego końce nie powinny wystawać. Dla ochrony ludzi przed spadnięciem, oraz dla zapobieżenia spadaniu materiału lub narzędzi, należy umieścić poręcze a na zewnątrz białe spodnie zaszalować.

Dla dostania się na poszczególne piętra rusztowania, oraz do połączenia poszczególnych pięter ze sobą, mają być urządzone kładki, schody i drabiny, które jednakże muszą być tak rozmieszczone, iżby na rusztowania i na miejsca do roboty przeznaczone można było wchodzić tylko z jednego piętra na drugie.

c) Rusztowania wystrzałowe.

§ 7. Przy tych rusztowaniach belki przechodzące przez mur, muszą być albo od wewnątrz przeciw wychyleniu ku górze stosownie zabezpieczone, albo też na zewnątrz przeciw usunięciu się ku dołowi za pomocą zastrzałów należycie podparte; prócz tego należy je w podłużnym kierunku usztywnić, celem uniknięcia wybożeń.

d) Rusztowania drabinowe.

§ 8. Rusztowania drabinowe należy usztywnić za pomocą przekątnych łąt (wietrzników) i opatrzyć dla ochrony od upadnięcia ze strony zewnętrznej poręczami, a gdyby wolna przestrzeń pomiędzy pomostem rusztowania a ścianą budynku była szersza jak na 0.4 m, ogrodzić także ze strony wewnętrznej.

Deski, służące za pomost, muszą leżeć na szczelkach i powinny wystawać po obu stronach najmniej o 0.2 m.

Połączenie drabin z belkami, przetkaniami przez mur, oraz poręczy z oczepami drabiny musi być pewne i trwałe.

e) Rusztowania wiszące.

§ 9. Rusztowania wiszące wolno zawieszać na linach tylko na dostatecznie silnych i dobrze umocowanych wystrzałach. Przy montowaniu można zamiast lin używać także łańcuchów i sztywnych prętów żelaznych, dostatecznie silnych.

Ilość maksymalną robotników, mogących pracować na rusztowaniu wiszącym, oraz dozwoloną wytrzymałość minimalną lin należy na takich rusztowaniach uwidocznnić za pomocą trwałego i czytelnego napisu.

Każda winda musi być opatrzona zapadką i hamulcem, a wszystkie tryby kół zębatach nasadą ochronną.

Każde rusztowanie wiszące należy zabezpieczyć od kołysania się za pomocą stosownych urządzeń.

f) Rusztowania na kozłach.

§ 10. Kozły bez usztywnienia w kierunku podłużnym są niedozwolone; takie usztywnienie musi być skuteczne co najmniej za pomocą przyklamrowanych zastrzałów.

Ustawiając kozły na ziemi, trzeba postarać na o dostatecznie silny podkład; gdy się ich używa na rusztowaniach, nie wolno ich pod żadnym warunkiem ustawiać na niezakrytych belkach, lecz na szczelnym i dostatecznie silnym pomoście.

Gdy chodzi o rusztowania na kozłach o 1·9 m wysokości albo jeszcze wyższych, lub gdy się ustawia jedno rusztowanie na drugim, należy pomost zamknąć deską krawędziową, a nadto opatrzyć go poręczami.

g) Krążyny rusztowaniowe.

§ 11. Przy ustawianiu krążyn — pomijając już to, że muszą mieć konstrukcję fachową — należy mieć staranie o stosowne zabezpieczenie tych części, po których się wchodzi na górę, jak i miejsce roboczych na rusztowaniu. Także rozbieranie takich rusztowań może się odbywać tylko pod kierownictwem fachowem.

h) Badanie rusztowań.

§ 12. Rusztowania należy poddawać fachowemu badaniu najmniej co czterdzieści dni, a szczególnie po burzy i po każdorazowej dłuższej przerwie w budowie, aby się przekonać, czy znajdują się w należytych stanie; rusztowania wiszące należy badać przed każdorazowym użyciem, a umocowanie wystrzałów co dnia. Dostrzeżone usterki należy usunąć przed rozpoczęciem roboty.

i) Obciążanie rusztowań.

§ 13. Rusztowania wolno obciążać tylko stosownie do rodzaju ich konstrukcji. Rusztowań wystrzałowych, drabinowych i wiszących można używać do montowania konstrukcji żelaznych i drewnianych tylko wtedy, gdy są zbudowane odpowiednio do takiego nadzwyczajnego obciążenia. Zresztą wolno takich rusztowań używać tylko do takich robót, które nie wymagają większej ilości robotników lub nagromadzenia materiału, a więc tylko do pociągania, malowania itd.

k) Otwory w pomostach rusztowań.

§ 14. Otwory w pomostach rusztowań, potrzebne do wyciągania materiału na poszczególne piętra, należy opatrzyć szybowymi zasiekami z desek między piętrami rusztowania; te zasieki muszą sięgać aż do dolnego końca instalacji do wyciągania

materiału i mogą być tutaj, jakoteż na piętrach otwarte tylko w tych miejscach, któredy nakłada się i wydobywa materiał. Podobnie też u najwyżej położonego otworu w rusztowaniu można tylko to miejsce pozostawić bez ogrodzenia, któredy wydobywa się wyciągnięty materiał.

5. Drabiny i schody.

§ 15. Drabiny i schody należy przed użyciem zbadać, aby się przekonać, czy są bezpieczne. Dostrzeżone usterki należy niezwłocznie usunąć. Przybijanie łat w miejsce brakujących szczebli jest niedozwolone.

Gdy w budowlach, wyższych niż na jedno piętro, do komunikacji z jednego piętra na drugie służą drabiny, należy je ustawiać zawsze parami, jedną dla wejścia na górę, a drugą dla zejścia na dół, i to ile możności tak, aby obrót przy wchodzeniu i schodzeniu następował w tę samą stronę; nadto muszą być tak długie, żeby wystawały ponad poziom piętra, na które prowadzą, mierząc w kierunku drabiny, najmniej o 1·5 m.

Nie wolno ustawiać jednej drabiny nad drugą tak, żeby spadające przedmioty mogły trafić frakt dolny.

Drabiny muszą stać bezpiecznie na ziemi, a nadto winny być dobrze umocowane do rusztowania za pomocą klamer. Na samych rusztowaniach wolno drabiny ustawiać tylko wtedy, gdy mają podkład z dylów, najmniej na 5 cm grubych.

W razie używania drabin, stojących poza piętrami rusztowania i wiodących bezpośrednio na jedno z tych pięter, należy się postarać o dostatecznie szeroki i bezpieczny dostęp, względnie wychód.

Drabiny podwójne (dla malarzy, do roboty na schodach lub stopniach) muszą mieć urządzenie, zapobiegające przypadkowemu rozchyleniu się obu części.

6. Pomosty pochyłe (sztagi).

§ 16. Pomosty muszą być ile możności tak szerokie, iżby dwie osoby mogły się na nich wyminać. Spadziłość pomostów powinna ile możności wynosić 1 : 3 lub mniej, a nie może być większą niż 1 : 2.

Plaszczyzna, wiodąca na pomost, musi być włożona listwami w kierunku szerokości pomostu, oddalonymi od siebie na jeden krok, a gdy jest ślizko, musi być posypana popiołem, piaskiem lub czemś podobnem.

Na każdym pomoście muszą ze strony zewnętrznej, jakoteż u leżących ewentualnie obok pomostu okien i otworów na drzwi, być umieszczone poręcze; podobnie też należy pomost opatrzyć poręczami na zewnątrz w takim razie, gdy jest od muru oddalony więcej jak na 0·4 m.

7. Liny i łańcuchy.

§ 17. Przy robotach budlowanych można oprócz łańcuchów używać tylko giętkich lin, konopnych, bawełnianych lub drucianych.

Czy liny i łańcuchy znajdują się w dobrym stanie i czy posiadają należyłą wytrzymałość, należy od czasu do czasu sprawdzić drogą fachowego zbadania. Wadliwe łańcuchy i liny należy natychmiast uniejętnie naprawić, albo też, gdyby naprawa nie dawała dostatecznej rękojmi bezpieczeństwa zastąpić innymi.

Łańcuchów i lin, nie posiadających dostatecznej wytrzymałości, nie wolno zgoła używać.

Do wyciągania materiału za pomocą naczyń nie wolno używać lin z pojedynczymi hakami.

8. Przystawki do wyciągania i podnoszenia.

a) W ogólności.

§ 18. Używanie elewatorów materiałowych do wyciągania lub spuszczenia osób jest niedozwolone. Tylko przy budowie studzien i wysokich kominów wolno używać elewatorów także do wyciągania i spuszczenia osób, jeżeli dają w tym względzie dostateczną rękojmię bezpieczeństwa.

§ 19. U wszystkich przystawek do wyciągania materiału muszą otwory do ładowania i wyladowywania być w stosowny sposób zabezpieczone przed spadnięciem ludzi lub materiału, a nadto powinny być dostatecznie oświetlone światłem dziennym lub sztucznym. U każdego takiego otworu należy umieścić wyraźny napis, przestrzegający przed wychyleniem się i zawierający zakaz używania elewatora do wyciągania ludzi.

§ 20. Mechanizmy, służące do poruszania elewatorów różniców, żórawi itp., o ile nie są zasłonięte już przez swe położenie, należy opatrzyć ogrodzeniem. Wszelkie systemy kół zębanych, leżące w obrębie komunikacji lub wystawione na mimowolne dotknięcie, należy zakryć.

Gdy się używa elewatorów elektrycznych, należy przewody, przez które przechodzi prąd, jakoteż aparaty elektryczne zabezpieczyć dobrze przed dotknięciem przez osoby niepowołane.

Elewatory, różnice i inne podobne przystawki do podnoszenia muszą być urządzone w ten sposób, iżby osoby, zajęte pod nimi, nie mogły być zgoła trafione spadającym materiałem; na najniższym piętrze należy umieścić dostatecznie silny dach ochronny.

§ 21. Pod wiszącymi swobodnie ciężarami należy komunikację ograniczyć do niezbędnej konieczności.

b) Przystawki do wyciągania zaprawy tytkowej.

§ 22. U zwykłych przystawek do wyciągania zaprawy tytkowej (t. j. kołowrotów z dwoma wiszą-

ceniami na linwach maczyniami) musi wał leżeć tak wysoko ponad stanowiskiem robotników, żeby żaden z nich nawet z wyciągniętymi w górę ramionami nie mógł go dosięgnąć, albo też należy wał przykryć w taki sposób, iżby robotnicy nie mogli go dotknąć. Przez otworem na elewator należy pokład dylowy rusztowania opatrzyć przygwożdżeniem łałami (t. zw. listwami spodkowymi), a w wysokości piersi umieścić przetkaną belką lub rękojeść, za którą robotnicy, kierujący powrozem, mogli trzymać się wolną ręką.

c) Żórawie i windy.

§ 23. Żórawie i windy muszą być opatrzone zapadką i hamulcem pasowym lub innymi przystawkami hamulcowymi, funkcyjującymi niezawodnie. Gdy ciężar ma być spuszczaany na dół siłą własnej ciężkości, a na żórawiu lub windzie jest urządzenie dla powolnego i szybkiego ruchu, należy je opatrzyć zakładką, która by nie pozwalała na samoczynne przejście w szybki ruch.

Żórawie przesuwane, na których znajdują się robotnicy, muszą mieć na sobie pomosty lub galerie, dostatecznie bezpieczne i otoczone ogrodzeniem, zapobiegającym spadnięciu ludzi lub materiału.

Na każdym żórawiu należy wyraźnie uwidocznić jego wytrzymałość w kilogramach.

9. Urządzenia transportowe.

a) Przesuwanie (przetok) wozów kolejowych.

§ 24. Przy przesuwaniu wozów kolejowych na torach ruchu za pomocą siły ludzkiej lub zwierzęcej należy przesuwaczy (przetokowych) zaopatrzyć w drągi hamulcowe, sanki hamulcowe, kliny podkładowe lub coś podobnego. Jeżeli na tym samym torze są poruszane równocześnie jeszcze inne wozy za pomocą siły ludzkiej, należy mieć do dyspozycji jednego robotnika, który ma iść przed przesuwanym wozem i uważać na to, czy szlak jest wolny i dla ruchu bezpieczny.

Przy przesuwaniu za pomocą zwierząt należy używać łańcuchów lub lin pociągowych, mających najmniej 2,5 m długości. Gdy przesuwanie tego rodzaju odbywa się na torze pochyłym, należy oprócz w żłnicy mieć do dyspozycji najmniej jeszcze jednego robotnika, który by w razie potrzeby wstrzymał za pomocą stosownych środków ruch toczących się wozów.

Gdy przesuwanie odbywa się za pomocą siły motorowej, należy posługiwać się takimi urządzeniami, jakich wymaga prawidłowy ruch kolejowy.

§ 25. Na kolejach materiałowych, które leżą na spadzistości, należy mieć staranie o to, aby pociąg można było dobrze hamować i w tym celu wstawić do odnośnego pociągu dostateczną ilość wozów z hamulcami.

§ 26. Obrotnice i przesuwnice muszą mieć stosowne urządzenia, pozwalające na ustawienie ich w należytem położeniu.

b) Przewóz wielkich ciężarów.

§ 27. Tak sam przewóz wielkich ciężarów, jak ich naładowywanie i wyładowywanie musi się odbywać pod fachowym dozorem. Trzeba się też postarać o to, aby środki przewozowe i ładunkowe, wózki i dźwigarki (windy, elewatory itp.), tory itd. znajdowały się w stanie tak bezpiecznym, aby nie zagrażały ani bezpieczeństwu komunikacji ani robotnikom lub obcym osobom.

Szyny lub dyle, po których spuszcza się przedmioty przy ładowaniu albo załadowywaniu, należy zabezpieczyć od przypadkowego ześlizgnięcia się lub przewrócenia na inną krawędź, w zimie obrać z powłoki lodowej i posypać piaskiem, popiołem lub czemś podobnem. Wózki muszą być stosownymi urządzeniami zabezpieczone przed przewróceniem się.

§ 28. Wozy kołaskowe muszą być opatrzone przyrządami wyłączającymi, funkcjonującymi niechybnie i dającymi się obsługiwać bez wszelkiego niebezpieczeństwa.

§ 29. Przy transporcie walców, rur, cylindrów, beczek itp. należy poczynić stosowne zarządzenia ochronne, aby nie mogły stoczyć się z wozu

10. Zarządzenia wewnątrz budowli.

§ 30. Dla ochrony robotników od upadku we wnętrzu budowy należy albo dźwigary pułapowe (poprzecznice, tramy) bezpośrednio po ich ułożeniu szczelnie pokryć, albo też otwory w ścianach okalających, które prowadzą do nieprzykrytych pokładów belkowych, jakoteż te, które wiodą bezpośrednio na podwórze, do szybów lub niewykończonych klatek schodowych, otoczyć bezpiecznem ogrodzeniem.

Schody, w które zaprawiono już stopnie, dopóki nie mają stałych poręczy, należy opatrzyć tymczasowymi poręczami ochronnymi.

Komunikacje (korytarze, schody), leżące pod przestrzeniami niezakrytymi, należy opatrzyć palanami dla ochrony przed spadającymi przedmiotami.

Gdyby na belkowaniach o wsuwanych lub listwowych powalach miały być przewożone lub układane materiały, należy w tym celu urządzić na nich pomosty lub szczelny pokład dylowy.

11. Roboty na dachu i inne podobne niebezpieczne roboty.

§ 31. Przy robotach niebezpiecznych, a mianowicie przy pobijaniu dachu i uprzątowaniu śniegu, jakoteż przy instalacjach gromochronów i przy niebezpiecznych robotach blacharskich i szklarskich,

należy robotników opatrzyć pasem bezpieczeństwa i powrozem.

Przy pokrywaniu na nowo dachów szklanych musi być pod nimi ustawione rusztowanie, przykryte mocno deskami; odpadki szkła należy natychmiast usunąć.

12. Rozbieranie budynków.

§ 32. Przy rozbieraniu budynków walenie całych części muru jest z reguły niedozwolone.

Tylko mury, stojące swobodnie, ściany przyczołkowe, kominy fabryczne itp., wolno, gdy stoją na odosobnieniu, zwałać na jedną stronę lub rozsadzać pod ciągłem kierownictwem fachowemu.

Także burzenie sklepień może się odbywać tylko pod ciągłym nadzorem fachowym. Przestrzeń, położoną pod sklepieniem, przeznaczoną na zburzenie, należy zamknąć, a gdy wymaga tego konstruktora sklepienia, należy pod spodem urządzić stosowny podkład.

Budowle, które wskutek zburzenia budynków przytykających, są pozbawione opory, należy sposobem fachowym podeprzeć.

Aby zapobiedz przykremu wytwarzaniu się kurzu, należy tak mur, jak i gruz polewać kilkakrotnie wodą, a przy spuszczeniu gruzu na dół używać rur drewnianych, zakończonych u dołu otwartym rękawem.

13. Inne przepisy bezpieczeństwa.

§ 33. W godzinach pracy, przypadających na ciemną porę dnia, należy miejsca roboty i dostępy do nich dostatecznie oświetlić; podobnie też należy mieć staranie o stosowne oświetlenie wszystkich miejsc roboty, które są niedostatecznie oświetlone światłem dziennem.

Druty przewodów elektrycznego oświetlenia muszą dla ochrony przed dotknięciem być bez wyjątku izolowane.

Wszystkie światła muszą być bezpiecznie zawieszane. Lampy, gorejące przy pomocy materiałów łatwo ulatniających się, z palnikami, umieszczonymi poniżej zbiornika na materiał świetlny, należy zawiesić tak, iżby zbiornik nie rozgrzewał się nadto silnie. W miejscach, w których przebywają stale robotnicy, nie wolno przechowywać ani takich lamp, ani przeznaczonego dla nich materiału palnego.

§ 34. Przy robotach, które mogą szkodzić oczom robotników, należy tych ostatnich opatrzyć ochronnymi okularami, ochronnymi daszkami lub maskami na twarz. Dla ochrony innych robotników, zatrudnionych w pobliżu, należy w razie potrzeby urządzić ściany lub siatki ochronne.

Robotnikom, których zajęcie jest tego rodzaju, że wystawia ich na szczególne niebezpieczeństwo

przemoczenia lub skaleczenia sobie nóg, należy dać odpowiednie obuwie.

Robotników, zajętych transportem przedmiotów ostrograniastych lub spiczastych, należy opatrzyć mocnymi skórzanymi napięstkami lub rękawicami z mocnego materiału.

§ 35. Podrzucanie materiału budowlanego z rąk do rąk dozwolone jest tylko w przyziemiu. Podawanie cegieł przez robotników, stojących na drabinach, dozwolone jest co najwyżej od piętra do piętra.

§ 36. Gdy układa się większą ilość materiału warstwami, należy poczynić odpowiednie zarządzenia, któreby zapobiegały zwaleniu się złożonego materiału.

§ 37. Naprawy na budynkach (bielenie, wyprawianie, pokostowanie zewnętrznych ram i okien itp.) mogą być wykonywane na zwykłych drabinach tylko w budynkach parterowych lub jednopiętrowych; w budynkach kilkupiętrowych należy do tego celu używać rusztowań przetykanych, drabinowych lub wiszących.

§ 38. Wszelkie przybory do pracy i urządzenia maszynowe, używane przy robotach budowlanych, należy utrzymywać zawsze w dobrym i zupełnie przydatnym do użycia stanie.

§ 39. Osobom, nie zajęтым przy budowie, należy jak najostrożniej zabronić wchodzenia na rusztowania, n. p. w celu podawania robotnikom jedzenia lub napoju.

§ 40. Osób, o których pracodawca wie, że cierpią na padaczkę, kurczę, peryodyczne mdłości, zawrót głowy, głuchowatość lub na inne cielesne dolegliwości lub ułomności w takim stopniu, że wskutek tego byłyby wystawione przy niektórych robotach na szczególne niebezpieczeństwo, nie wolno do takich robót używać. Pijanych należy w ogóle do roboty nie dopuszczać.

Kobiet, będących w podeszłym stadium ciąży, wolno używać tylko do lżejszych robót, ale nigdy do pracy na drabinach lub przy przyrządach do wyciągania materiałów.

II. Przepisy dla ochrony zdrowia.

§ 41. Na placach budowy, gdzie zatrudnionych jest więcej jak dziesięć robotników i gdzie stosunki miejscowe na to pozwalają, należy urządzić schroniska, odpowiadające wielkością ilości robotników, i dające się w razie potrzeby opalać; w tych schroniskach należy poczynić także zarządzenia, potrzebne dla dania pierwszej pomocy.

§ 42. Na każdym placu budowy należy się postarać o dostateczną ilość świeżej wody do picia, i to na wszystkich piętrach, gdzie się odbywa robota, a zarazem też dostarczyć robotnikom naczynie do picia.

§ 43. Na każdym placu budowy należy postarać się o wychodki, odpowiadające ilości robotników i przepisom sanitaryjnym. Wychodki powinny być tak urządzone, aby z zewnątrz nie można było do nich zaglądać; gdy zatrudnionych jest więcej jak 10 osób, należy je urządzić osobno dla robotników, a osobno dla robotnic i uwidocznnić ich przeznaczenie napisami.

Wychodki i ustępy należy utrzymywać zawsze w czystym i ile możności bezwonnym stanie, a w razie potrzeby desynfekcyonować.

§ 44. W ubikacjach, osuszanych za pomocą przyrządów do ogrzewania, nie posiadających komińców, nie wolno używać robotników ani do pracy, ani też pozwalać im tamże przebywać.

§ 45. Na placach budowy, na których pracuje więcej niż dziesięć robotników, oraz na placach, oddalonych od najbliższej apteki więcej niż na jeden kilometr, bez względu na ilość zatrudnionych tamże robotników, należy dla dania pierwszej pomocy w razie nieszczęśliwych wypadków utrzymywać kasetki ze środkami tamującymi krew i antyseptycznymi, z potrzebnymi obowiązkami i środkami czuąciami (pokrzepiająciami).

§ 46. Imiona i mieszkania lekarzy kas chorych należy robotnikom podać do wiadomości za pomocą obwieszczenia, przybitego na placach budowy.

III. Przepisy końcowe.

§ 47. Podane tu poniżej prawidła, dotyczące zachowania się robotników, należy tym ostatnim podać do wiadomości w dosłownem brzmieniu i w tym celu uwidocznnić je przynajmniej przez przybicie na powszechnie dostępnem miejscu na placu budowy, a w razie potrzeby nawet na kilku miejscach, i to tak, aby były przez cały czas czytelne.

Na punkt 22 (doniesienia o nieszczęśliwych wypadkach) należy każdego robotnika, gdy wstępuje do roboty, uczynić specjalnie uważnym.

1. Zrzucanie narzędzi, drzewa, cegieł, kamieni i innych ciężkich przedmiotów z rusztowań lub z innych części budowli jest zabronione.

2. Zwalnianie klamer ma się odbywać w taki sposób, aby ani nie odskakiwały ani odlatywały.

3. Wszelkie samowolne usuwanie części rusztowania, drabin, belek, poprzeczek, klamer, koźłów, podłóg itd., jak i w ogólności wszelkie samowolne czynienie jakiegokolwiek zmiany w urządzeniach pracy jest zabronione.

4. Przy podciąganiu i spuszczeniu rusztowań wiszących należy przyrządami wyciągającymi kierować tak jednostajnie, aby rusztowanie nie przyszło w położenie ukośne. Korby wind należy, gdy się ich nie używa, albo unieruchomić albo zdjąć.

5. Przebywanie na rusztowaniach podczas przestanków obiadowych — z wyjątkiem wysokich rusztowań na wieże i kominy fabryczne — jest niedozwolone.

6. Pod otworami w rusztowaniach, przeznaczonymi na wyciąganie materiałów, nie wolno bawić nikomu, gdy elewator jest w ruchu. W czasie, gdy przyrząd do wyciągania spoczywa, musi szybko być zupełnie zamknięty.

7. Przy obsłudze przyrządów do podnoszenia ciężarów, należy ciężar umocować starannie i pewnie, względnie tak ułożyć, aby nie mógł spaść na dół.

Naczyni do wyciągania materiału nie wolno napełniać aż po sam wierzch, aby przy kołysaniu się naczynia materiał nie mógł spadać lub przelewać się.

8. Zaprawę tynkową należy nalewać do cebrów i beczek w ten sposób, aby ile możności uniknąć bryzganii.

9. Przy spuszczeniu ciężaru za pomocą żorawów i dźwigarek można je dopiero wtedy odhaczyć, gdy zdjęto korby, lub też, gdyby to było niemożliwe, dopiero wtedy, gdy robotnicy odeszli na bok.

Chwytnie korby dźwigarek, będących w ruchu, jest niedozwolone.

Przy windowaniu ciężaru powinna zapadka leżeć zawsze w kółku zapadkowym.

10. Przy przesuwaniu wozów kolejowych powinni robotnicy posługiwać się dostarczonymi sobie draganiami hamulcowymi, sankami hamulcowymi, klinami podkładowymi itp.

Przy przesuwaniu za pomocą siły ludzkiej nie wolno przesuwającym pod żadnym warunkiem sunąć z przodu, ani też stapać po szynach. Gdy na tym samym torze poruszane są jednocześnie jeszcze inne wozy, wolno przesuwającym sunąć tylko po stronie podłużnej wozu, a nie wolno wchodzić między wozy.

Przy przesuwaniu za pomocą siły zwierzęcej, należy zwierzęta pociągowe prowadzić zawsze ręką i ile możności poza torem.

11. Obrotnice i przesuwnice należy umocować w ich należytem położeniu, zanim się po nich ma jechać.

12. Wozy kolejowe, znajdujące się na torze, należy w stanie spoczynku tak umocować, aby same przez się nie mogły ruszyć z miejsca.

13. Przy przewożeniu wielkich ciężarów na torach pochyłych, oraz pośród placów budowy, należy przestrzegać szczególnej ostrożności.

14. Robotnicy są obowiązani, przy niebezpiecznych robotach na dachu, a przede wszystkim przy pokrywaniu dachów i uprzątywaniu śniegu z nich, przy instalacjach gromochronowych, przy niebezpiecznych robotach blacharskich i szklarskich, posługiwać się danymi sobie do dyspozycji pasami

bezpieczeństwa i powrozami. Gdy niema szczególnych urządzeń na pokryciu samego dachu, któreby umożliwiły umocowanie takich powrozów, należy je przymocować bezpiecznie do używanego zwyczajnie przez dacharzy rusztowania drabinowego.

15. Wchodzenie do nieoświetlonych części budowy jest niedozwolone.

16. Lampy na materiały palne, łatwo ulatniające się, z palnikami, umieszczonymi pod zbiornikiem materiału świetlnego, należy w ten sposób zawieszować i nosić, aby się zbiornik zanadto nie rozgrzewał. Do ubikacyj, przeznaczonych na przechowywanie takich lamp, oraz używanego do nich materiału palnego, wolno wchodzić tylko na krótki czas.

17. Do ubikacyj, wysuszanych za pomocą przyrządów do opalania bez kominków, wolno wchodzić tylko wtedy, gdy drzwi lub okna są otwarte, i to tylko na krótki czas.

18. Przy robotach, które mogą szkodzić oczom robotników, winni ci ostatni posługiwać się danymi sobie do dyspozycji okularami, daszkami ochronnymi lub maskami na twarze.

19. O wszelkiem uszkodzeniu urządzeń ruchu lub niezwykłych objawach na tych urządzeniach należy natychmiast donieść organowi, któremu przedsiębiorca poruczył nadzór nad budową.

20. Używanie przyrządów do pracy i przyborów ochronnych do celów, do których nie są przeznaczone, jest niedozwolone.

21. Robotnikom jest zabronione wszelkie manipulowanie przyborami do pracy, urządzeniami maszynowemi, przewodami elektrycznymi itp., których obsługiwanie, używanie lub utrzymywanie w dobrym stanie do nich nie należy; nie mniej też niedozwolone są wszelkie zajęcia, sprzeciwiające się celom przedsiębiorstwa budowy, oraz igraszki, droczenia, kłótnie i inne działania swawolne, mogące dotyczących robotników lub inne osoby narazić na niebezpieczeństwo.

22. O każdym nieszczęśliwym wypadku przy robocie winien dotknięty nim uczynić natychmiast doniesienie przełożonemu organowi nadzorcemu, a gdyby sam nie był w stanie tego uczynić, mają to doniesienie uczynić świadkowie nieszczęśliwego wypadku.

§ 48. Przekroczenia postanowień tego rozporządzenia będą karane, o ile nie podlegają pod powszechną ustawę karną lub pod postanowienia karne ustawy przemysłowej, według rozporządzenia ministerjalnego z dnia 30. września 1857, Dz. u. p. Nr. 198., grzywnami od 2 do 200 koron lub aresztu od 6 godzin do 14. dni.

§ 49. To rozporządzenie nabędzie mocy obowiązującej dnia 1. marca 1907.

Bienert wlr.

Fořt wlr.

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych

wychodzi nakładem c. k. Drukarni nadwornej i rządowej we Wiedniu, dzielnica I., Singerstraße 1. 26,
także w roku 1907 w języku

niemieckim, czeskim, kroackim, polskim, rumuńskim, ruskim, słoweńskim i włoskim.

Prenumerata na cały **rocznik 1907** każdego z tych ośmiu wydań Dziennika ustaw państwa, za którą poszczególne części wydaje się w miejscu lub posyła pocztą bezpłatnie, wynosi **8 K.**

Prenumeruje się w składzie c. k. Drukarni nadwornej i rządowej we Wiedniu, dzielnica I., Singerstraße 1. 26, gdzie można kupować także pojedyncze roczniki i pojedyncze części Dziennika ustaw państwa.

Zamawiając jednak Dziennik ustaw państwa, trzeba równocześnie złożyć przypadającą kwotę pieniężną, gdyż Dziennik posyła się tylko tym, którzy prenumeratę z góry zapłacą. Celem umożliwienia szybkiej i regularnej dostawy za pośrednictwem c. k. poczty, należy oprócz dokładnego adresu mieszkania podać także dotyczący okrąg doręczeń pocztowych.

Pojedyncze roczniki wydania **niemieckiego** dostać można:

Rocznik	1849 za . . .	4 K 20 h	Rocznik	1869 za . . .	6 K — h	Rocznik	1889 za . . .	6 K — h
"	1850 " . . .	10 " 50 "	"	1870 " . . .	2 " 80 "	"	1890 " . . .	5 " 40 "
"	1851 " . . .	2 " 60 "	"	1871 " . . .	4 " — "	"	1891 " . . .	6 " — "
"	1852 " . . .	5 " 20 "	"	1872 " . . .	6 " 40 "	"	1892 " . . .	10 " — "
"	1853 " . . .	6 " 30 "	"	1873 " . . .	6 " 60 "	"	1893 " . . .	6 " — "
"	1854 " . . .	8 " 40 "	"	1874 " . . .	4 " 60 "	"	1894 " . . .	6 " — "
"	1855 " . . .	4 " 70 "	"	1875 " . . .	4 " — "	"	1895 " . . .	7 " — "
"	1856 " . . .	4 " 90 "	"	1876 " . . .	3 " — "	"	1896 " . . .	7 " — "
"	1857 " . . .	5 " 70 "	"	1877 " . . .	2 " — "	"	1897 " . . .	15 " — "
"	1858 " . . .	4 " 80 "	"	1878 " . . .	4 " 60 "	"	1898 " . . .	6 " — "
"	1859 " . . .	4 " — "	"	1879 " . . .	4 " 60 "	"	1899 " . . .	10 " — "
"	1860 " . . .	4 " 40 "	"	1880 " . . .	4 " 40 "	"	1900 " . . .	7 " — "
"	1861 " . . .	3 " — "	"	1881 " . . .	4 " 40 "	"	1901 " . . .	6 " — "
"	1862 " . . .	2 " 80 "	"	1882 " . . .	6 " — "	"	1902 " . . .	7 " 50 "
"	1863 " . . .	2 " 80 "	"	1883 " . . .	5 " — "	"	1903 " . . .	9 " — "
"	1864 " . . .	2 " 80 "	"	1884 " . . .	5 " — "	"	1904 " . . .	5 " — "
"	1865 " . . .	4 " — "	"	1885 " . . .	3 " 60 "	"	1905 " . . .	6 " — "
"	1866 " . . .	4 " 40 "	"	1886 " . . .	4 " 60 "	"	1906 " . . .	12 " — "
"	1867 " . . .	4 " — "	"	1887 " . . .	5 " — "			
"	1868 " . . .	4 " — "	"	1888 " . . .	8 " 40 "			

Roczniki wydań w innych siedmiu językach od r. 1870 począwszy dostać można po tej samej cenie co wydanie niemieckie.

W razie nabycia co najmniej 10ciu dowolnych kompletnych roczników Dziennika ustaw państwa naraz przysznaje się opust 20%, w razie nabycia co najmniej 25 dowolnych kompletnych roczników Dziennika ustaw państwa naraz opust 25%, a w razie nabycia co najmniej 35 dowolnych kompletnych roczników Dziennika ustaw państwa naraz opust 30%.

NB. Egzemplarze Dziennika ustaw państwa, które zaginęły lub doszły **niezupełnie**, reklamować należy przy wydaniu niemieckim najpóźniej **w przeciągu czterech tygodni** po ich ukazaniu się, przy innych wydaniach najpóźniej **w przeciągu sześciu tygodni** po wydaniu spisu i karty tytułowej dla każdego pojedynczego wydania i to wprost w c. k. Drukarni nadwornej i rządowej we Wiedniu, dzielnica III., Rennweg 1. 16.

Po upływie tego terminu można pojedyncze części Dziennika ustaw państwa dostać tylko za **opłatą ceny handlowej** ($\frac{1}{4}$ arkusza = 2 strony za 2 h).

Ponieważ **wszystkie roczniki wydania niemieckiego od roku 1849 i wszystkie roczniki wydań w innych siedmiu językach od roku 1870 są całkowicie uzupełnione**, przeto można nabyć w c. k. Drukarni nadwornej i rządowej nie tylko każdy pojedynczy rocznik po cenie wyżej podanej, lecz **nawet każdą z osobna część** wszystkich tych roczników po cenie handlowej ($\frac{1}{4}$ arkusza = 2 strony za 2 h); tym sposobem umożliwione zostało uzupełnienie niekompletnych roczników i zestawienie pojedynczych części podług materyi.